

УДК 35.071.5:347.72/.73:336.76
DOI: 10.35432/tisb352026355273

Володимир Марущак

*доктор державного управління, професор,
професор кафедри публічної служби та права
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-2850-5628>
e-mail: v.p.marushchak@op.edu.ua*

Микола Миколайчук

*доктор державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-7837-0229>
e-mail: mikolaichuk.m.m@op.edu.ua*

**ПУБЛІЧНИЙ КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД У СФЕРІ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ
ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ В ЕКОНОМІЦІ**

У статті досліджено публічний контроль і нагляд у сфері корпоративних прав як ключовий механізм реалізації економічного народовладдя в Україні в умовах трансформації економіки, воєнного стану та післявоєнної відбудови. Обґрунтовано, що через інститути корпоративної власності й корпоративного управління концентрується значна частина економічної влади, а отже – й реальний зміст суверенітету народу в економічній площині. На основі аналізу Конституції України, Цивільного та Господарського кодексів, спеціального законодавства про акціонерні товариства, ринки капіталу й управління об'єктами державної власності, а також стандартів G20/OECD та OECD для державних підприємств уточнено нормативно-правові засади публічного контролю та нагляду у корпоративній сфері. Розкрито подвійний характер корпоративних прав як сукупності суб'єктивних майнових і управлінських правомочностей учасників та як інструмента здійснення економічної влади, від якого залежать стан ринків, інвестиційна привабливість та економічна безпека держави. Показано, що в умовах високої асиметрії інформації та ризиків рейдерських захоплень публічний контроль і нагляд покликані компенсувати структурні дисбаланси у корпоративних відносинах, захищати слабші сторони (міноритарних акціонерів, дрібних інвесторів, публічних власників), забезпечувати прозорість, підзвітність і відповідальність органів корпоративного управління. На основі поєднання доктринального аналізу, нормотворчого огляду та елементів інституційного підходу сформульовано концептуальні орієнтири удосконалення системи публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав, зокрема посилення інституційної спроможності регуляторів, розбудову цифрової інфраструктури прозорості, імплементацію європейських стандартів корпоративного управління та утвердження практик належного корпоративного управління в державному секторі. Наукова новизна роботи полягає в інтерпретації публічного контролю за корпоративними правами як структуроутворюючого елемента моделі економічного народовладдя, а практичне значення – у можливості використання сформульованих висновків і пропозицій у нормотворчій та регуляторній діяльності.

Ключові слова: публічне адміністрування, корпоративні права, охорона корпоративних прав, корпоративне управління, публічний контроль, державний нагляд, державне регулювання, державні гарантії, акціонерні товариства, правове регулювання,

корпоративні права держави, ринки капіталу, економічна безпека, народовладдя, економічне народовладдя.

Volodymyr Marushchak

*Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor at the Department of Public Service and Law,
ESI of Public Service and Administration,
Odesa Polytechnic National University
<https://orcid.org/0000-0003-2850-5628>
e-mail: v.p.marushchak@op.edu.ua*

Mykola Mykolaichuk

*Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Head at the Department of Public Administration and Regionalism,
ESI of Public Service and Administration Odesa Polytechnic National University
<https://orcid.org/0000-0001-7837-0229>
e-mail: mukolaichuk.m.m@op.edu.ua*

PUBLIC CONTROL AND OVERSIGHT IN THE SPHERE OF CORPORATE RIGHTS AS A MECHANISM FOR ENSURING POPULAR SOVEREIGNTY IN THE ECONOMY

The article examines public control and oversight in the sphere of corporate rights as a key mechanism for implementing economic popular sovereignty in Ukraine under conditions of economic transformation, martial law, and post-war recovery. It is substantiated that a significant share of economic power – and thus the real content of popular sovereignty in the economic dimension – is concentrated within the institutions of corporate ownership and corporate governance. Based on an analysis of the Constitution of Ukraine, the Civil and Commercial Codes, special legislation on joint-stock companies, capital markets and the management of state-owned assets, as well as G20/OECD and OECD standards for state-owned enterprises, the normative and legal foundations of public control and oversight in the corporate sphere are clarified. The article reveals the dual nature of corporate rights as a set of subjective proprietary and managerial entitlements of participants and as an instrument for exercising economic power, on which the state of markets, investment attractiveness and economic security of the state depend. It is shown that under conditions of high information asymmetry and risks of corporate raiding, public control and oversight are intended to compensate for structural imbalances in corporate relations, protect weaker parties (minority shareholders, small investors, public owners), and ensure transparency, accountability and responsibility of corporate governance bodies. By combining doctrinal analysis, a review of law-making practice and elements of the institutional approach, the authors formulate conceptual guidelines for improving the system of public control and oversight in the sphere of corporate rights, in particular strengthening the institutional capacity of regulators, developing a digital infrastructure of transparency, implementing European standards of corporate governance and entrenching sound corporate governance practices in the public sector as benchmarks for private business. The scientific novelty of the article lies in interpreting public control over corporate rights as a structural element of the model of economic popular sovereignty, while its practical significance consists in the potential use of the formulated conclusions and proposals in legislative and regulatory practice.

Keywords: public administration; corporate rights; protection of corporate rights; corporate governance; public control; state oversight; state regulation; state guarantees; joint-stock companies; legal regulation; state's corporate rights; capital markets; economic security; popular sovereignty; economic popular sovereignty.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах трансформації української економіки та триваючої збройної агресії проти України питання публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав набуває особливої гостроти. Саме через механізми корпоративної власності та корпоративного управління здійснюється значна частина економічної влади – розподіл фінансових потоків, управління стратегічними підприємствами, доступ до природних ресурсів, формування ринкової кон'юнктури. При цьому Конституція України закріплює народ як єдине джерело влади та власника ключових національних ресурсів [1], що об'єктивно висуває вимогу реального, а не декларативного народовладдя й в економічній площині.

Новий Закон України «Про акціонерні товариства» 2022 року, Закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», а також Закон «Про управління об'єктами державної власності» суттєво оновили нормативні засади здійснення корпоративних прав, зокрема держави та інших публічних суб'єктів [2,3,4]. Водночас практична реалізація цих приписів стикається з низкою проблем: фрагментарністю правозастосування, збереженням високих ризиків рейдерських захоплень, слабкістю інституційної спроможності регуляторів, нерозвиненістю механізмів участі міноритарних акціонерів та громадськості в контролі за корпоративним сектором.

У дослідженнях громадського та публічного контролю наголошується, що саме контрольні інститути є ключовим джерелом перетворення декларацій про народовладдя на повсякденну управлінську практику [5,6,7]. У сфері корпоративних відносин це означає забезпечення прозорості структури власності, підзвітності органів корпоративного управління, ефективності захисту корпоративних прав інвесторів і, особливо, держави як акціонера стратегічних підприємств. Важливим практичним завданням постає імплементація міжнародних стандартів корпоративного управління (G20/OECD Principles of Corporate Governance, OECD Guidelines on Corporate Governance of SOEs) в національну правову систему [8], з урахуванням специфіки воєнного стану та відбудови.

Отже, у загальному вигляді проблема полягає у пошуку та обґрунтуванні таких моделей публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав, які, по-перше, відповідали б сучасним викликам безпеки й відбудови, по-друге, забезпечували б реальний вплив народу як носія суверенітету на управління економічними ресурсами, а по-третє, були б інституційно життєздатними й сумісними з європейськими стандартами корпоративного управління. Саме з цими науковими та практичними завданнями пов'язано запропоноване дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Теоретико-методологічні засади народовладдя, зокрема в аспекті участі громадян у здійсненні публічної влади та контролі над нею, ґрунтовно розроблені у вітчизняній та зарубіжній доктрині конституційного права й публічного управління. У працях І. Сквірського, О. Ігнатенка, А. Крупника, О. Дуліної системно досліджено феномен громадського та публічного контролю, його види, функції, принципи та інституційні форми реалізації [5;6;7;9]. Автори підкреслюють, що громадський контроль є невід'ємним компонентом механізму публічного управління та важливою умовою демократичної легітимності рішень органів влади.

У сфері приватного та господарського права значний внесок у розроблення проблематики корпоративних прав і корпоративного управління зробили І. Спасибо-Фатєєва та її наукова школа. У монографіях і статтях під її редакцією сформульовано доктрину корпоративного права, окреслено зміст корпоративних прав учасників, проаналізовано судову практику щодо захисту корпоративних прав та окремих інститутів корпоративного управління [10-14]. Важливим є також комплексний внесок О. Гарагонича, І. Лукача та інших авторів, які досліджували корпоративне право як самостійну підгалузь та навчальну

дисципліну [15]. Окремі аспекти корпоративних прав як комплексу правомочностей учасника товариства, у тому числі право на інформацію та участь в управлінні, стали предметом спеціального дисертаційного аналізу в роботі Я. Марущака [16].

На рівні міжнародних стандартів важливе значення мають принципи та настанови ОЕСР щодо корпоративного управління, зокрема G20/OECD Principles of Corporate Governance (2015) та OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises (2015, 2024), які визначають вимоги до прозорості, підзвітності, захисту прав акціонерів і належного управління підприємствами державного сектору [8]. У національній літературі зазначені документи аналізуються в контексті адаптації українського корпоративного законодавства до європейських практик та підвищення ефективності управління державною власністю [13].

Водночас, попри значну кількість праць, присвячених окремо громадському контролю та корпоративним правам, комплексний аналіз публічного контролю й нагляду саме у сфері корпоративних прав як механізму забезпечення народовладдя в економіці залишається недостатньо розвинутим. Поза увагою переважно залишаються системний зв'язок між інститутами публічного контролю та інституційною структурою корпоративного управління та роль публічного контролю за корпоративними правами держави в реалізації економічного виміру народовладдя, що зумовлює потребу в окремому дослідженні, спрямованому на заповнення зазначеної наукової прогалини.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-правове обґрунтування публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав як механізму забезпечення народовладдя в економіці України та вироблення пропозицій щодо удосконалення відповідних інституційно-правових механізмів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасній науковій думці народовладдя традиційно розглядається як базовий конституційний принцип, що визначає народ єдиним джерелом влади та передбачає його участь у здійсненні публічної влади через представницькі та безпосередні форми демократії [5, с. 43]. Розвиток ринкової економіки, посилення ролі корпоративного сектору та фінансових ринків зумовлюють необхідність розширення змісту народовладдя за межі політичної сфери – у площину економічної демократії, де вирішальне значення має реальний вплив громадян на розподіл ресурсів та управління економічними організаціями [17, с. 20].

Під економічним народовладдям доцільно розуміти систему суспільних відносин, у межах яких громадяни та їх об'єднання, виступаючи власниками, інвесторами, акціонерами, платниками податків, отримують інституційно гарантовані інструменти впливу на прийняття рішень щодо використання економічної влади – управління підприємствами, розподілу прибутку, вибору стратегічних напрямів розвитку [7, с. 21]. Йдеться не лише про формальне володіння майном чи корпоративними правами, а про реальну можливість брати участь в ухваленні рішень, отримувати повну інформацію та ефективно захищати свої інтереси.

У дослідженнях громадського та публічного контролю підкреслюється, що перехід від декларативного до реального народовладдя пов'язаний із наявністю дієвих механізмів контролю за діяльністю органів влади та інших суб'єктів, наділених владними чи квазивладними повноваженнями в економічній сфері [6, с.46; 7, с.21]. Саме через інструменти громадського та публічного контролю забезпечуються прозорість, підзвітність та відповідальність тих, хто ухвалює рішення щодо розпорядження значними економічними ресурсами.

Принципи економічної демократії, які впливають із загального принципу народовладдя, включають:

- верховенство права й недопущення свавілля у здійсненні економічної влади;

- прозорість та відкритість інформації про структуру власності, фінансові результати, управлінські рішення корпоративних суб'єктів [7, с.21];
- підзвітність і відповідальність органів управління корпорацій перед власниками та суспільством;
- рівність доступу до процедур участі й захисту прав для мажоритарних і міноритарних власників;
- баланс приватних і публічних інтересів у здійсненні корпоративних прав [5].

Таким чином, економічне народовладдя не вичерпується формальними гарантіями права власності. Його зміст полягає у створенні такої системи норм, інститутів і процедур, яка забезпечує реальне здійснення корпоративних прав усіма їх носіями та обмежує можливості зловживання економічною владою вузькими групами інтересів. У цьому контексті механізми публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав виступають невід'ємним елементом інституційного оформлення народовладдя в економіці [5;6].

У вітчизняній цивілістичній доктрині корпоративні права розглядаються як сукупність майнових і немайнових правомочностей, що належать учаснику юридичної особи корпоративного типу та забезпечують його участь в управлінні, отриманні інформації, прибутку й частки майна в разі ліквідації [11, с.111; 16, с.36]. При цьому підкреслюється, що корпоративне право як підгалузь приватного права регулює особливе коло відносин, пов'язаних з організацією та функціонуванням юридичних осіб, побудованих на засадах об'єднання капіталів чи осіб [11, с.111].

Дисертаційні дослідження корпоративних прав свідчать, що до їх змісту, окрім класичних майнових правомочностей (право на дивіденди, частку в майні), належать і управлінські правомочності – право голосу, право на участь у загальних зборах, право обирати і бути обраним до органів управління, а також право на достовірну інформацію про діяльність товариства [16, с.37]. Саме ці управлінські компоненти корпоративних прав створюють потенціал для реалізації елементів економічної демократії на мікрорівні корпорації.

Разом із тим у сучасних умовах корпоративні права виходять за межі суто приватно-правової проблематики. Значна частина стратегічно важливих активів – у сферах енергетики, транспорту, оборонно-промислового комплексу – організована у формі акціонерних товариств або інших корпоративних структур із участю держави чи територіальних громад [14, с.34]. Ефективність здійснення корпоративних прав держави як акціонера безпосередньо впливає на стан публічних фінансів, національної безпеки та якості публічних послуг, що надаються населенню.

Крім того, у корпоративному секторі дедалі ширше представлена масова участь громадян як дрібних акціонерів, вкладників, учасників недержавних пенсійних фондів тощо. Порушення їхніх прав – через маніпуляції реєстрами, рейдерські захоплення, непрозорі рішення органів управління – формує загальну атмосферу недовіри до інституту приватної власності та ринкових механізмів [13; 16]. Вказане свідчить про наявність виразного публічного виміру корпоративних прав.

За таких умов корпоративні права доцільно розглядати як об'єкт публічного адміністрування, тобто сферу цілеспрямованого впливу з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих регуляторів, судів та інших публічних інституцій, який здійснюється з метою забезпечення балансу приватних і публічних інтересів [13, с. 45]. Такий вплив реалізується через:

- встановлення нормативних вимог до структури органів управління, процедур прийняття рішень, розкриття інформації;
- нагляд за учасниками ринку капіталу, лістингом і обігом цінних паперів;
- механізми захисту прав інвесторів, зокрема міноритарних;

- судовий та квазісудовий розгляд корпоративних спорів [13; 16].

Особливістю корпоративних прав як об'єкта публічного контролю й нагляду є їх подвійна природа: з одного боку, це індивідуальні суб'єктивні права учасників корпоративних відносин, а з іншого – інструмент здійснення економічної влади, від якого залежить стан ринків, фінансової системи та економічної безпеки держави [11;13]. Висока асиметрія інформації між менеджментом, мажоритарними власниками та дрібними інвесторами створює додаткові передумови для зловживань, що об'єктивно посилює роль публічного контролю в цій сфері.

Отже, ефективна система публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав покликана компенсувати структурні дисбаланси у корпоративних відносинах, захищати слабші сторони, забезпечувати прозорість та підзвітність управлінських рішень. З огляду на те, що через інститут корпоративних прав реалізується значна частина економічної влади в суспільстві, якість такої системи безпосередньо пов'язана з рівнем фактичного народовладдя в економіці [5;7].

Конституційні засади народовладдя в Україні закріплені насамперед у статті 5 Конституції України, відповідно до якої народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, що здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади й органи місцевого самоврядування [1]. Економічний вимір народовладдя розкривається через положення статті 13, за якою земля, її надра та інші природні ресурси є об'єктами права власності Українського народу, а також статті 41, що гарантує кожному право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю [1].

У доктрині конституціоналізму підкреслюється, що зазначені норми формують базову рамку для розуміння народовладдя не лише як політичного, а й як економічного феномена, оскільки від способу організації права власності, корпоративних відносин і контролю за використанням публічних активів залежить реальний зміст суверенітету народу [18, с. 297-300]. У цьому сенсі народовладдя в економічній сфері проявляється через систему гарантій права власності, рівність суб'єктів господарювання, захист конкуренції та інституційні механізми запобігання зловживанню економічною владою.

Законодавчу основу регулювання корпоративних прав становлять, насамперед, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, спеціальні закони у сфері корпоративних відносин і ринків капіталу. Цивільний кодекс закріплює загальні засади здійснення права власності, включно з корпоративними правами як особливим об'єктом цивільних прав, а також визначає основні типи юридичних осіб корпоративного типу (господарські товариства, кооперативи тощо) [19]. Господарський кодекс уточнює правовий статус суб'єктів господарювання, що діють у корпоративній формі, та засади їх взаємодії з державою як суб'єктом господарювання й власником корпоративних прав [20].

Ключовим спеціальним актом у сфері корпоративних прав є новий Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-IX, який, замінивши однойменний закон 2008 року, суттєво оновив регулювання організації й діяльності акціонерних товариств, механізмів корпоративного управління, захисту прав акціонерів, у тому числі міноритарних [2]. Закон встановлює вимоги до структури органів управління, розкриття інформації, порядку проведення загальних зборів, процедур кумулятивного голосування, визначення значних правочинів тощо, що безпосередньо пов'язано з реалізацією корпоративних прав як каналів економічного народовладдя.

Не менш важливе значення має Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 19.06.2020 р. № 738-IX, який замінив Закон «Про цінні папери та фондовий ринок» і запровадив комплексну модель регулювання ринків капіталу, у тому числі фондового [3]. У законі визначено правовий статус емітентів, професійних учасників ринку, встановлює вимоги до проспектів емісії, розкриття інформації, корпоративних подій, що має безпосередній вплив на прозорість здійснення корпоративних прав та захист

інвесторів.

Особливу групу становлять акти, які регулюють управління корпоративними правами держави. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 р. № 185-V встановлює, що законодавство про управління об'єктами державної власності складається з цього Закону, Господарського кодексу, Закону «Про захист економічної конкуренції» та інших актів [4]. У ньому визначені повноваження органів управління державними корпоративними правами, форми участі держави в капіталі господарських товариств, вимоги до наглядових рад і звітності, що є ключовими елементами публічного контролю за корпоративними активами, які мають публічне значення.

Таким чином, конституційні та законодавчі положення створюють багаторівневу нормативну конструкцію, де базові принципи народовладдя та права власності конкретизуються через норми корпоративного, господарського та спеціального законодавства про ринки капіталу й управління державною власністю. Саме в межах цієї конструкції формується простір для публічного контролю й нагляду за здійсненням корпоративних прав.

Спеціальне законодавство, що регулює корпоративні права та корпоративне управління, задає нормативні рамки для внутрішньокорпоративного й зовнішнього (публічного) контролю. У сучасній українській юридичній науці підкреслюється, що саме поєднання приватно-правових і публічно-правових механізмів у регулюванні корпоративних відносин дозволяє забезпечити баланс інтересів учасників корпорацій і суспільства загалом [12;13].

Новий Закон «Про акціонерні товариства» істотно розширив інструментарій захисту прав акціонерів та посилив роль органів корпоративного управління як носіїв контрольних і наглядових функцій. До таких інструментів, зокрема, належать:

- уточнення переліку суттєвих і значних правочинів, які потребують схвалення загальними зборами або наглядовою радою;
- деталізація процедур обов'язкового викупу акцій у міноритарних акціонерів (squeeze-out та sell-out), спрямованих на запобігання зловживанням з боку мажоритарних власників;
- розширення вимог до незалежних директорів у наглядових радах, у тому числі на підприємствах із державною участю [2;13].

Закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» визначає правовий статус Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, що здійснює державне регулювання, нагляд і контроль на відповідному ринку [3;21]. У нормативних актах Комісії, зокрема в актах, спрямованих на запобігання порушенням прав інвесторів, деталізуються обов'язки професійних учасників ринку та процедури реагування на виявлені порушення, включно із зловживаннями щодо корпоративних прав інвесторів [21].

Окремий блок спеціального законодавства стосується управління корпоративними правами держави. Закон «Про управління об'єктами державної власності» визначає принципи корпоративного управління в суб'єктах господарювання з державною участю (розмежування функцій власника і регулятора, професіоналізація органів управління, прозорість і підзвітність), що кореспондує з міжнародними стандартами, зокрема Рекомендаціями ОЕСР щодо корпоративного управління державними підприємствами [4;8].

На міжнародному рівні орієнтиром для реформ корпоративного законодавства в Україні виступають G20/OECD Principles of Corporate Governance (2015), які визначають стандарти захисту прав акціонерів, розкриття інформації, функціонування наглядових рад, а також OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises (2015), що деталізують вимоги до прозорості й підзвітності підприємств державного сектору [8;22]. У науковій літературі підкреслюється, що імплементація цих стандартів є необхідною умовою

наближення української моделі корпоративного управління до європейських практик та посилення захисту корпоративних прав інвесторів [7, с.134].

Таким чином, спеціальне законодавство не лише регулює внутрішню організацію корпоративних відносин, а й закладає правові механізми публічного контролю та нагляду через імперативні вимоги до структури управління, розкриття інформації, ухвалення значних рішень, а також через повноваження регуляторів і судів реагувати на порушення корпоративних прав.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Публічний контроль і нагляд у сфері корпоративних прав мають розглядатися як один із ключових інструментів реалізації економічного народовладдя, а не як допоміжна технічна функція держави. Визначальною є позиція, що корпоративні права – особливо у стратегічних секторах та в суб'єктах із державною участю – становлять не лише приватний, а й суспільно значущий ресурс, управління яким має здійснюватися прозоро, підзвітно та з орієнтацією на публічний інтерес. Забезпечення реальної, а не формальної участі громадян, інвесторів і міноритарних акціонерів у корпоративному управлінні, а також їх ефективного захисту від зловживань є передумовою довіри до інституту власності, стійкості ринку капіталу та легітимності публічної влади в цілому.

Подальший розвиток системи публічного контролю й нагляду у сфері корпоративних прав має ґрунтуватися на кількох принципових орієнтирах: посиленні інституційної спроможності й незалежності регуляторів; поглибленні інтеграції міжнародних стандартів корпоративного управління (зокрема G20/OECD та OECD SOE Guidelines) в національне законодавство; розбудові цифрової інфраструктури прозорості (відкриті реєстри, електронне голосування, інструменти аналітики ризиків); утвердженні практик належного корпоративного управління в держсекторі як «еталона» для приватного бізнесу. Стратегічна позиція полягає в тому, що без системного, інтелектуально й технологічно підсиленого публічного контролю в корпоративній сфері жодні декларації про народовладдя, економічну демократію чи стійкість національної економіки не можуть бути наповнені реальним змістом.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
2. Дуліна О. В., Крупник А. С. Громадський контроль як складова публічного управління: багаторівневий вимір // Актуальні проблеми державного управління. 2021. Том 3 № 84. С. 19–23. DOI: 10.32671/apdu.24.2021.03 URL: <http://apdu.oridu.odessa.ua/article/view/247963>
3. Ігнатенко О. С. Теоретичні основи та розвиток громадського контролю в системі публічного управління // Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2019. № 4. С. 30–34. DOI: 10.32840/1813-3401.2019.4.6 URL: http://www.pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/6.pdf
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
5. Корпоративне право : навч. посіб. / О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Е. Е. Бекірова, Ю. М. Бисага [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницької. Київ : Видавничий дом «Слово», 2014. 344 с.
6. Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія / [І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.] ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 510 с. URL: <https://ekus.com.ua/product/korporativne-pravo-kriz-prizmu-sudovoyi-praktiki-monografiya/>

7. Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 512 с.
8. Корпоративне управління : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2007. 416 с.
9. Крупник А. С. Громадський контроль : стаття // Енциклопедія державного управління : у 8 т. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2 : Механізми державного управління. URL: [http://shron1.chtyvo.org.ua/Koleqtyv_avtoriv/Entsyklopediia_derzhavnoho_upravlinnia.pdf](http://shron1.chtyvo.org.ua/Koleqtyv_avtoriv/Entsyklopediia_derzhavnoho_upravlinnia_u_8-my_tomakh_Tom_2_Mekhanizmy_derzhavnoho_upravlinnia.pdf)
10. Марущак Я. С. Корпоративні права та обов'язки за законодавством України та Європейського Союзу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2018. 214 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/22026>
11. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2465-20>
12. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку : Указ Президента України від 23.11.2011 № 1063/2011 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1063/2011>
13. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 19.06.2020 № 738-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/738-20>
14. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 № 185-V // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/185-16>
15. Сквірський І. О. Громадянське суспільство та громадський контроль : нотатки до наукової дискусії про взаємообумовленість понять / І. О. Сквірський // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія» : зб. наук. пр. – Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Т. 11. С. 297–304. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1183>
16. Сквірський І. О. Громадянське суспільство та громадський контроль: наукова дискусія про взаємообумовленість понять // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2021. № 2. С. 18–22. DOI: 10.54929/2786-5509-2021-2-3 URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/skvirskiy>
17. Сквірський І. О. Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 417 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153587829.pdf>
18. Спасибо-Фатєєва І. В. Поняття корпоративного права // Вісник Академії правових наук України. 1999. № 4. С. 110–114.
19. Спасибо-Фатєєва І. В. Поняття корпоративного права // Вісник Академії правових наук України. 2000. № 4 (19). С. 110–114. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4141>
20. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
21. OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. 2015 Edition. Paris : OECD Publishing, 2015. 140 p. DOI: 10.1787/9789264244160-en URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-guidelines-on-corporate-governance-of-state-owned-enterprises-2015-edition_9789264244160-en.html
22. OECD. G20/OECD Principles of Corporate Governance. Paris : OECD Publishing, 2015. DOI: 10.1787/9789264236882-en URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/g20-oecd-principles-of-corporate-governance-2015_9789264236882-en

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sich. 2003 r. № 436-IV [Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine dated Jan 16, 2003, No. 436-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> [in Ukrainian].

2. Dulina, O. V., & Krupnyk, A. S. (2021). Hromadskyi kontrol yak skladova publichnoho upravlinnia: bahatorivnevyyi vymir [Public control as a component of public administration: a multi-level dimension]. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual Problems of Public Administration, 3 (84), 19–23. <https://doi.org/10.32671/apdu.24.2021.03> Retrieved from <http://apdu.oridu.odessa.ua/article/view/247963> [in Ukrainian].
3. Ihnatenko, O. S. (2019). Teoretychni osnovy ta rozvytok hromadskoho kontroliu v systemi publichnoho upravlinnia [Theoretical foundations and development of public control in the system of public administration]. Derzhava ta rehiony. Serii: Publichne upravlinnia ta administruvannya – State and Regions. Series: Public Administration and Administration, 4, 30–34. <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2019.4.6> Retrieved from http://www.pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/6.pdf [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-VR> [in Ukrainian].
5. Harahonych, O. V., Hrudnytska, S. M., Bekirova, E. E., Bysaha, Yu. M. et al. (2014). Korporatyvne pravo: navch. posib. [Corporate law: textbook]. O. V. Harahonych, S. M. Hrudnytska (Eds.). Kyiv: Slovo [in Ukrainian].
6. Spasybo-Fatieieva, I. V. et al. (2021). Korporatyvne pravo kriz pryzmu sudovoi praktyky: monohrafiia [Corporate law through the prism of judicial practice: monograph]. I. V. Spasybo-Fatieieva (Ed.). Kharkiv: EKUS. Retrieved from <https://ekus.com.ua/product/korporativne-pravo-kriz-prizmu-sudovoyi-praktiki-monografiya/> [in Ukrainian].
7. Spasybo-Fatieieva, I. V. (Ed.). (2021). Korporatyvne pravo kriz pryzmu sudovoi praktyky: monohrafiia [Corporate law through the prism of judicial practice: monograph]. Kharkiv: EKUS [in Ukrainian].
8. Spasybo-Fatieieva, I. V. (Ed.). (2007). Korporatyvne upravlinnia: monohrafiia [Corporate governance: monograph]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
9. Krupnyk, A. S. (2011). Hromadskyi kontrol: stattia [Public control: article]. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia – Encyclopedia of Public Administration, 2: Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia. Retrieved from http://shron1.chtyvo.org.ua/Koleqtyv_avtoriv/Entsyklopediia_derzhavnoho_upravlinnia_u_8-my_tomakh_Tom_2_Mekhanizmy_derzhavnoho_upravlinnia.pdf [in Ukrainian].
10. Marushchak, Ya. S. (2018). Korporatyvni prava ta oboviazky za zakonodavstvom Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu [Corporate rights and obligations under the legislation of Ukraine and the European Union] (Candidate's thesis). Odesa. Retrieved from <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/22026> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy vid 27 lyp. 2022 r. № 2465-IX [On joint-stock companies: Law of Ukraine dated July 27, 2022, No. 2465-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2465-20> [in Ukrainian].
12. President of Ukraine. (2011). Pro Natsionalnu komisiuu z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 23 lystop. 2011 r. № 1063/2011 [On the National Securities and Stock Market Commission: Decree of the President of Ukraine dated Nov 23, 2011, No. 1063/2011]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1063/2011> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynku: Zakon Ukrainy vid 19 cherv. 2020 r. № 738-IX [On capital markets and organized commodity markets: Law of Ukraine dated June 19, 2020, No. 738-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/738-20> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2006). Pro upravlinnia obiektamy derzhavnoi vlasnosti: Zakon Ukrainy vid 21 veres. 2006 r. № 185-V [On the management of state property objects: Law

of Ukraine dated Sep 21, 2006, No. 185-V]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/185-16> [in Ukrainian].

15. Skvirskiy, I. O. (2012). Hromadianske suspilstvo ta hromadskiy kontrol: notatky do naukovoï dyskusii pro vzaïmoobumovlenist poniat [Civil society and public control: notes on the scientific discussion on the interdependence of concepts]. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» – Scientific Works of National University "Odesa Law Academy", 11, 297–304. Retrieved from <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1183> [in Ukrainian].

16. Skvirskiy, I. O. (2021). Hromadianske suspilstvo ta hromadskiy kontrol: naukova dyskusiiia pro vzaïmoobumovlenist poniat [Civil society and public control: scientific discussion on the interdependence of concepts]. Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia – Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration, 2, 18–22. <https://doi.org/10.54929/2786-5509-2021-2-3> Retrieved from <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/skvirskiy> [in Ukrainian].

17. Skvirskiy, I. O. (2013). Hromadskiy kontrol u publichnomu upravlinni: teoretyko-pravovi ta prakseolohichni aspekty [Public control in public administration: theoretical, legal and praxeological aspects] (Doctoral dissertation). Kyiv. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/153587829.pdf> [in Ukrainian].

18. Spasybo-Fatieieva, I. V. (1999). Poniattia korporatyvnoho prava [The concept of corporate law]. Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Journal of the Academy of Legal Sciences of Ukraine, 4, 110–114 [in Ukrainian].

19. Spasybo-Fatieieva, I. V. (2000). Poniattia korporatyvnoho prava [The concept of corporate law]. Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Journal of the Academy of Legal Sciences of Ukraine, 4 (19), 110–114. Retrieved from <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4141> [in Ukrainian].

20. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sich. 2003 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dated Jan 16, 2003, No. 435-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> [in Ukrainian].

21. OECD. (2015). OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. 2015 Edition. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264244160-en> Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-guidelines-on-corporate-governance-of-state-owned-enterprises-2015-edition_9789264244160-en.html [in English].

22. OECD. (2015). G20/OECD Principles of Corporate Governance. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264236882-en> Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/governance/g20-oecd-principles-of-corporate-governance-2015_9789264236882-en [in English].

Надійшла / Received 14.01.2026

Прийнято до друку / Accepted 09.02.2026

Опубліковано онлайн / Published online 17.03.2026